

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ОФФИЦІАЛЬНАЯ

ГАЗЕТА

№

84.

KURYER WILENSKI.

GAZETA URZĘDOWA.

Вильна. ВТОРНИКЪ, 28-го Октября. — 1847 — Wilno. WTOREK, 28-go Października.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Санктпетербургъ, 22-го Октября.

Высочайшій Рескриптъ,

данный на имя Инспектора Резервной Кавалеріи, Генерала отъ Кавалеріи Графа Никитина.

Графъ Алексій Петровичъ! Свыше пятидесяти-лѣтнее истинно-примѣрное служеніе ваше Престолу и отечеству, ознаменованное достохвальными подвигами прошедшихъ войнъ и неунынными трудами по обширному, и многосложному управленію, вамъ въвѣренному, постоянно призывало на васъ Мое вниманіе. Нынь, при осмотрѣ части войскъ Резервной Кавалеріи и приписныхъ къ ней частей, Я нашелъ ихъ, къ истинному Моему удовольствію, въ превосходномъ во всѣхъ отношеніяхъ состояніи, и вполне соответствующими Моимъ желаніямъ и ожиданіямъ. Столь примѣрное благоустройство войскъ, довольствіе и изобиліе военныхъ поселеній и самое благосостояніе военныхъ поселеній кавалеріи, видимо подъ управленіемъ вашимъ процвѣтающихъ, приобрѣли вамъ полное право на Мое пекренно признательность, въ вѣщнее ознаменованіе коей, Указомъ Правительствующему Сенату сего числа даннымъ, Я возвелъ васъ въ *Графское Россійской Имперіи достоинство*. Пребываю къ вамъ навсегда благосклоннымъ.

На подлинномъ собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою подписано:

НИКОЛАЙ.

Въ г. Елисаветградѣ,
19-го Сентября 1847 года.

Государь Императоръ Высочайше повелѣть соизволилъ: по случаю оказавшейся въ Таврической Губерніи эпидемической болѣзни холеры, предназначенный въ губерніи сей по манифесту, въ 1-й день мѣсяца Сентября состоявшемуся, съ 1-го Ноября рекрутскій наборъ, отсрочить до 1-го Января будущаго 1848 года.

— По случаю возвращенія Министра Юстиціи, Статсъ-Секретаря, Тайнаго Совѣтника Графа Панина, изъ отпуска, Всемилостивѣйше повелѣно ему вступить въ управленіе Министерствомъ Юстиціи.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St. Petersburg, 22-go Października.

NAJWYŻSZY RESKRYPT

do Inspektora Jazdy Rezerwowej, Jenerala Jazdy Hrabiego Nikitina.

Hrabio Alexy synu Piotra! Przeszło pięćdziesięcioletnia, prawdziwie wzorowa służba wasza dla Tronu i ojczyzny, odznaczona chwalebnymi czynami w wojnach przeszłych, oraz niezłomowanymi pracami w rozległym i skomplikowanym zarządzie, wam poruczonem, ciągle zwracała na was *Moję uwagę*. Teraz, po obejrzeniu części wojsk jazdy rezerwowej i przyłączonych do niej części, znalazłem je, z prawdziwem *Mojem* zadowoleniem, w wyborzym ze wszęch miar stanie i odpowiadające zupełnie *Moim* życzeniom i oczekiwaniom. Tak przykładne urządzenie wojsk, zaopatrzenie i dostatek osiedleńców wojskowych, tudzież sam dobry byt osiedleńców wojskowych jazdy, widocznie pod zarządem waszym zakwitających, zjednały wam zupełne prawo do *Mojej* szczerzej wdzięczności, dla której tém większego dowodu, Ukazem do Rządzącego Senatowi, w dniu dzisiejszym wydanym, Podniosłem was do *godności Hrabiego Państwa Rossyjskiego*. Pozostaję ku wam na zawsze przychylnym.

Na oryginalnie własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką podpisano:

NIKOŁAJ.

W m. Elisawetgradzie,
19-go Września 1847 roku.

CESARZ JEGO MOŚĆ Najwyżej rozkazać raczył: Z powodu okazania się w gubernii Tauryckiej epidemicznej choroby cholery, naznaczony w tej gubernii, Manifestem z d. 1 Września, na dzień 1 Listopada nabór rekrutów, odroczyć do dnia 1 Stycznia następującego 1848 roku.

— Z powodu powrotu Ministra Sprawiedliwości, Sekretarza Stanu, Radcy Tajnego Hrabiego Pania, z urlopu, Najmilościwiej rozkazano mu objąć zarząd Ministerstwa Sprawiedliwości.

ИЗВѢСТІЯ СЪ КАВКАЗА.

отъ 15 го Сентября.

(Окончаніе.)

Салты сами по себѣ не важная деревня; но, по обстоятельствамъ, сильному укрѣпленію и безпримѣрнымъ усиленіямъ со стороны *Шамиля*, для защиты оной, представлялась важнѣйшимъ и даже необходимымъ условіемъ для успѣшнаго окончанія сей трудной и многосложной кампаніи, для утвержденія нашей линіи и обезпеченія на долгое время всей покорной части Южнаго Дагестана. Но препятствія и затрудненія къ тому были ужасны, и превзошли всякое ожиданіе.

Со всего Дагестана собраны были самыя вѣрныя и храбрыя мюриды, для защиты сего пункта. Цѣль общества, цѣль почти деревни, во всей непокорной части горъ, которыя бы не имѣли представителей въ Салтинскомъ гарнизонѣ; какъ будто приговоренные къ смерти, въ случаѣ неудачи, они дрались съ ожесточеніемъ и защищались съ отчаянною твердостью — почти безпримѣрною, кромѣ, быть можетъ, дѣла при Ахульго. Каждый шагъ намъ стоилъ крови, и Главнокомандующій, видя это, съ самаго начала не рѣшился штурмовать весь аулъ, безъ крайней необходимости. И наконецъ, 14-го Сентября, послѣ неслыханнаго здѣсь дѣйствія нашей артиллеріи и сильной бомбардировки, изъ неизвѣстныхъ до сего времени внутри горъ, двухъ пудовыхъ мортиръ, мы два раза оружіемъ брали только то, что было намъ необходимо для занятія и укрѣпленія той части правой или сѣверной стороны аула, овладѣніемъ которой могли прекратить, почти совершенно, подвозъ провіанта для гарнизона. Текущая вода къ непріятелю была нами испорчена, и у нихъ остался только одинъ небольшой источникъ, изъ котораго они не могли иначе брать воду, какъ подъ выстрѣлами части отряда, расположеннаго въ садахъ, со стороны Кара-Койсу. — Успѣшное занятіе новой позиціи рѣшило участь гарнизона: въ началѣ вечера, когда заняты были укрѣпленіемъ сей новой позиціи и мѣрами къ непронуску въ аулъ большаго числа выюковъ съ провіантомъ, уже нѣсколько дней показывающихся, каждый вечеръ, на полугорѣ по тропинкамъ съ сѣверной стороны, передовые пикеты и секреты наши дали повсюду знать, что гарнизонъ толпами выходитъ по разнымъ направленіямъ. Частные начальники, со всѣхъ пунктовъ, немедленно бросились на встрѣчу для истребленія бѣгущихъ непріятелей.

Несчастный гарнизонъ, истощенный голодомъ и устрашенный поерею утренняго дѣла, бросался поодиначкѣ во всѣ стороны и падалъ подъ штыками нашихъ войскъ. Майоръ Князь *Орбелианъ*, съ одною ротой полка Князя Паскевича и съ частию Ахтинской Пѣшей Милиціи, встрѣтилъ главную толпу, слѣдовавшую съ пушкою и съ значкомъ важнѣйшаго въ послѣднее время начальника въ Салтахъ, *Омара-Муллы*. Большая часть толпы сей была въ одно мгновеніе переколота; пушка и значекъ остались въ нашихъ рукахъ, и смѣло можно сказать, что меньшая половина вышедшихъ изъ аула могла спастись отъ штыковъ нашихъ; милиція же преслѣдовала и истребляла бѣгущихъ еще версты двѣ по дорогѣ къ Салтинскому Мосту, на Кара-Койсу.

Сила средствъ, употребленныхъ для истребленія и занятія аула, и неслыханное упорство защиты оного составляютъ эпоху въ войнѣ Закавказской. Потерю, понесенную приверженцами *Шамиля*, какъ внутри Салтовъ, такъ и въ дѣлахъ съ-наружи, со времени прихода нашего къ сему аулу съ Турчи-Дага, никакъ нельзя полагать менѣе 3000 человекъ.

Генераль-Адъютантъ Князь *Воронцовъ* особенно упоминаетъ о Начальникѣ Самурскаго отряда, Генераль-Лейтенантѣ Князѣ *Аргутинскомъ-Долгорукомъ*, которому болѣе всего одолжена оныя успѣшное окончаніе столь важнаго дѣла; ему войска одолжены полнымъ во всемъ довольствіемъ; по его благо-разумнымъ распоряженіямъ, провіантъ, снаряды и все необходимое были безпрестанно доставляемы, безъ малѣйшей неудачи, какъ будто въ своемъ краѣ; во всѣхъ дѣлахъ съ непріятелемъ вѣдъ аула, движеніе войскъ и атаки съ нашей стороны были сдѣланы по его совѣту и распоряженіямъ. Наконецъ, 14-го числа, при занятіи послѣдней нашей позиціи въ аулѣ, оныя, изъ усердія и завѣяннаго Генераль-Адъютанта Князя *Воронцова*, задержаннаго въ лагерь сильнымъ воспаленіемъ глазъ, вездѣ показывалъ примѣръ неустрашимости и раненъ пулею на вылетъ въ щеку и верхнюю часть шеи. Къ счастью, рана сія не будетъ имѣть

ВІАДОМОСТІ З КАВКАЗУ.

Dnia 15 września.

(Dokończenie.)

Віесь Салты, сама przez się nie jest ważną, ale z powodu okoliczności, mocnego jej obwarowania, oraz bezprzykładnych usiłowań *Szamila*, by ją obronić, stała się najwazniejszym, a nawet nieodzownym warunkiem do przedkiego ukończenia tej trudnej i zawiątej kampanii, do utrwalenia naszej linii i zabezpieczenia na długo całej ukorzonej części Dagestanu południowego. Ale przeszkody i trudności w tej mierze były okropne, a nawet przechodziły wszelkie przewidywanie. Z całego Dagestanu zebrani byli najwierniejsi i najwaleczniejsi Murydowie dla obrony tego punktu. Niema gminy, niema prawie wiośki w całej nieukorzonej części gór, któreby nie miały reprezentantów w załodze Saltieskiej; jak gdyby na śmierć skazani, w razie niepowodzenia, walczyli zapalczywie i bronili się z odwagą rozpacz, prawie bezprzykładną, wyjawszy może w potyczce pod Achulgo. Każdy krok opłaciliśmy krwią, tak, iż Głównodowodzący, widząc to, zaraz z początku nie chciał szturmować do całego аулу, chybaby tego ostateczna wymagała potrzeba. Narazie, 14 Września, po niesłychanym tu działaniu artylerji naszej i silnym bombardowaniu, z nieznanych do tego czasu w głębi gór moździerzy dwu pudowych, po dwakroć braliśmy zbrojną ręką to tylko, co nam było niezbędnie potrzebnem, dla zajęcia i umocnienia tej części, prawej czyli północnej strony аулу, przez opanowanie której mogliśmy przeciąć, prawie zupełnie, dowóz żywności dla załogi. Woda bieżąca ku nieprzyjacielowi była przez nas zepsuta: pozostawił tylko dlań jeden nie wielki źródło, z którego nie mógł inaczej czerpać wody, jak pod strzałami części oddziału, rozłożonego w ogrodach, od strony Kara-Kojsu. Skuteczne zajęcie pozycji nowej, rozstrzygnęło los załogi: z nadjściem wieczora, kiedy się zajmowano ufortyfikowaniem tej nowej pozycji oraz środkami nieprzepuszczenia do аулу znacznej liczby juków z żywnością, które się od dni kilku, co-wieczor, pokazywały na ścieżkach i wzgórzach ze strony północnej, pikiety przedowe i czaty nasze zawiadomiły zewsząd, że załoga bandami wychodzi w różnych kierunkach. Naczelnicy ze wszystkich punktów rzucili się niezwłocznie dla spotkania i wytopienia pierzchających nieprzyjaciół.

Nieszczęśliwa załoga, wycieńczona głodem i przerażoną raną przegrana, rozsypywała się pojedynczo na wszystkie strony i padała pod bagnetami wojsk naszych. Major *Хіагъ Орбелианъ*, z jedną kompanią półku *Хіагъ Паскевича* i z częścią *Achtińskiej* milicyi pieszej, spotkał bandę główną, ciągnącą z działem i sztandarem głośniego w ostatecznych czasach naczelnika w Salties, *Omara Mully*. Większa część tej bandy w ognieniu oka była wykłóta; działo i chorągiewka pozostały w naszym ręku, i śmiało powiedzieć można, że mniejsza połowa tych, którzy wyszli z аулу, mogła uniknąć naszych bagnetów; milicya zaś ścigała i wytopiała uciekających jeszcze przez dwie wiorsty, po drodze do mostu Saltieskiego, na rzece Kara-Kojsu.

Sila środków użytych dla zniszczenia i zajęcia аулу, tudzież niesłychana zaciętość w jego obronie, stanowią jedną epokę w wojnie Zakaukaskiej. Straty poniesionej przez stronników *Szamila*, tak wewnątrz Salties, jako i w potyczkach zewnątrz, od czasu przyjścia naszego do tego аулу z Turczy-Daга, w żaden sposób nie można przypuszczać mniejszej, jak na 3,000 ludzi.

Jenerał-Adjutant *Хіагъ Воронцовъ* szczególniej wymienia: naczelnika oddziału Samurskiego, Jenerał-Porucznika *Хіагъ Аргутинского-Долгорукова*, któremu nadewszystko należy się skuteczne dokonanie tak ważnej sprawy; jemu to wojska winny zupełne we wszystko zaopatrzenie; z jego to mądrych rozporządzeń, żywność, rynsztunki i wszystko nieodzownie potrzebne, dostarczane było bez najmniejszej mitręgi, jakby we własnym kraju; we wszystkich uwarunkach z nieprzyjacielem zewnątrz аулу, poruszenia wojsk i ataki z naszej strony były dokonywane podług jego rady i rozporządzeń. Nakoniec, d. 14 Września, przy zajęciu ostatniej naszej pozycji w аулу, on, z gorliwością i zastępując *Хіагъ Воронцова*, który musiał pozostać w obozie w powodu mocnego zapalenia oczu, wszędzie dawał przykład nieustraszonosci, i raniony został kulą karabinową w szczękę i wyższą część szyi. Szczęściem rana ta nie będzie miała złych skutków. Naczelnik Głównego Sztabu Jenerał-Porucznik *Kotzebue*, także przez cały

дурныхъ послѣдствій. Начальникъ Главнаго Штаба, Генераль-Лейтенантъ *Кочубу*, также во все время оказывалъ необычайную дѣятельность и самоотверженіе; ему особенно поручены были все распоряженія и соглашенія для взаимнаго дѣйствія, по части инженерной и артиллерійской.

Первый и важный результатъ новаго сего успѣха будетъ спокойное и сильное водвореніе вѣрной и необходимой для нашей линіи деревни Цудахаръ. Моральное дѣйствіе успѣха въ Салтахъ и находка достаточнаго топлива для зимнихъ нашихъ резервовъ въ Казі-Кумухъ утврждаютъ на долгое время, ежели не навсегда, покой, вѣрность и тишину во всехъ покорныхъ намъ племенахъ Южнаго Дагестана.

Всеподданнѣйшее донесеніе сіе привезъ состоящій при Князѣ *Воронцовѣ* Гвардіи Капитанъ Князь *Козловскій*, который по случаю полученной Траншей-Маіоромъ, Маіоромъ *Миценко*, тяжелой раны, занялъ его мѣсто и, по свидѣтельству Главнокомандующаго, ежедневно оказывалъ опыты самоотверженія, дѣятельности и знація порученнаго ему дѣла.

Сооруженные, по приказанію Его Сіятельства Князя Намѣстника, у береговъ оз. Гокчи, при станціи Чубухлы, прекрасные легкіе 8 ми-весельныя верейки и 4-хъ-весельный яликъ, въ послѣднихъ числахъ Июля были благополучно спущены на воду. Первое на нихъ плаваніе совершено отъ мѣста постройки до остр. Севанги, и обогнувъ его, потомъ, до вновь основаннаго у сѣверо-западнаго берега озера, Русскаго поселенія Еленовскаго, всего около 15 верстъ. Въ первой пріятной прогулкѣ по озеру, участвовалъ находящійся здѣсь по службѣ Генеральнаго Штаба Полковникъ *О. П. Ходзько*.

В и л н а.

Не смотря на значительную отдаленность отъ насъ тѣхъ губерній, въ которыхъ, по послѣднимъ извѣстіямъ, распространилась эпидемическая холера, нерѣдко носится здѣсь слухи о появленіи этой болѣзни въ нашемъ городѣ. Подобныя разказы особенно часто повторялись въ послѣдніе дни, по поводу почти каждаго внезапнаго болѣзненнаго случая, сопровождавшагося какимъ либо сильнымъ припадкомъ, какъ напимѣръ рвотою, особенною слабостью или корчами, хотя бы то послѣдніе были явленіемъ приступа падухой болѣзни или апоплексическаго удара. Въ обыкновенное, благополучное время все эти страданія составляютъ неключительный предметъ заботливости врачей, и извѣстны объ нихъ не выходятъ изъ круга родныхъ и друзей страдалцевъ. Нынѣ же, по особенному напряженію общественнаго вниманія, заботливо слѣдящаго за ходомъ эпидеміи, каждый внезапный болѣзненный случай, по мѣрѣ повторенія разказовъ объ немъ, принимаетъ ужасающія формы, возбуждая въ публикѣ тревожныя предположенія и неосновательныя, прежде временныя опасенія. Для успокоенія нашихъ читателей мы съ особеннымъ удовольствіемъ спѣшимъ сообщить имъ извѣстіе, почерпнутое нами изъ самаго достовѣрнаго источника, что по настоящее время ни въ г. Вильнѣ ни въ уѣздахъ нашихъ не обнаружилось ни одного случая эпидемической холеры, и что болѣзнь эта не замѣчена ни въ одной изъ окрестныхъ губерній. Уменьшеніе первоначальной жее окрестности ея въ тѣхъ мѣстахъ, въ которыхъ она она алась въ послѣднее время, показываетъ, что по мѣрѣ удаленія ея отъ востока, она исподволь теряетъ свойственную ей смертность, и потому съ основательностью можно предполагать, что если достигнетъ западныхъ областей Государства, то появится у насъ въ легчайшихъ степеняхъ, которыя при помощи принимаемыхъ мѣстныхъ начальствомъ мѣръ, для призрѣнія и пользованія поражаемыхъ, удобно излечиваются, какъ извѣстно изъ опыта во всехъ мѣстахъ свирѣпствованія ея.

Было бы однако, непростительно, если въ надеждѣ на ослабленіе болѣзни, мы съ нашей стороны не соблюдали бы предосторожностей, которыя видимо ограничиваютъ распространеніе ея, и въ случаѣ пораженія, уменьшаютъ жестокость припадковъ. Сообщенныя намъ знакомыми съ этимъ предметомъ свѣдѣнія въ краткомъ извлеченіи заключаютъ въ себѣ слѣдующія правила, которыхъ исполненіе, какъ намъ кажется, не затруднительно, и при обыкновенныхъ обстоятельствахъ ежедневной жизни, возможно каждому.

время оказывалъ необычайную дѣятельность и самоотверженіе; ему особенно поручены были все распоряженія и соглашенія для взаимнаго дѣйствія, по части инженерной и артиллерійской.

Первымъ и важнымъ skutkiem nowego tego powożenia, będzie spokojne i silne osiedlenie wiernej i nieodzownie potrzebnej dla naszej linii, wsi Cudachar. Wpływ moralny tegoż powodzenia w Salthach, i znalezienie dostatecznego opału dla naszych rezerw zimowych w Kazi-Kumuchu, utrwala ją na długo, jeżeli nie najzawsze, pokój, wierność i ciszę, we wszystkich posłusznych nam plemionach Dagestanu południowego.

Najpoddanniejsze doniesienie to przywiózł zostający przy Xięciu *Woroncowie* Kapitan Gwardyi Xiążę *Kozłowski*, który z powodu odniesionej przez Majora transzeów *Miszczenkę* ciężkiej rany, zajął jego miejsce, i podług świadectwa Głównodowodzącego, codziennie dawał dowody poświęcenia się, czynności i znajomości powierzonego mu dzieła.

Urządzone, z rozkazu J. O. Xięcia Namiestnika Kaukaskiego, u brzegów jeziora Hokezy, przy stacyi Czubuchty, przesłane lekkie 8-wiosłane łodzie i 4 wiosłany statek, zostały szczęśliwie spuszczone na wodę w ostatnich dniach Lipca. Pierwsza na nich żegluga odbyła się od miejsca budowania do wyspy Sewangi, a po opłynieniu tejże, do nowo założonej, nad brzegiem północno-zachodnim jeziora, osady Jelenowskiej Rossyjskiej, — w ogóle na wiorst 15. W pierwszej tój przejażdżce po jeziorze, miał udział przybyły tu wówczas, z obowiązku służby, Sztabu Jeneralnego Półkownik *J. Chodźko*.

W i l n o.

Mimo znaczną od nas odległość gubernii, w których, podług ostatnich wiadomości, szerzy się epidemiczna cholera, nie raz tu już krążyły pogłoski o ukazaniu się jej w naszym mieście. Podobne wieści szczególnie często się ponawiały w dniach ostatnich, z powodu prawie każdej nagłej choroby, której towarzyszyły jakiegokolwiek gwałtowne symptomy, jako to: wymity, mdłości lub kurcze, chociażby te ostatnie były skutkiem choroby św. Walentego lub apoplexyi. W zwyczajnym, pomysłnym czasie, wszystkie tego rodzaju cierpienia są tylko wyłącznym przedmiotem troskliwości lekarzy, wiadomość zaś o nich nie wychodzi z obrębu krewnych i przyjaciół domu. Teraz przeciwnie, z powodu szczególnego natężenia publicznej, uwagi, śledzącej troskliwie postępy epidemii, każde niespodziane zdarzenie choroby, w miarę jak o tém wieść się rozszerza, przybiera przerażające kształty, wywołuje w publiczności niepokojące domysły i wzbudza mylnie przedczesne obawy. Dla zaspokojenia więc publiczności naszej, śpieszymy z udzieleniem wiadomości, pochodzącej z najwiarogodniejszego źródła, że aż dotąd, ani w mieście Wilnie, ani w powiatach naszych, nie okazał się żaden przypadek epidemicznej cholery, i że tój choroby nie dostrzeżono jeszcze w żadnej z sąsiednich gubernii. Zmniejszenie pierwotnej jej złośliwości w tych miejscach, gdzie się w ostatnich czasach okazała, dowodzi, że w miarę jak się od Wschodu oddala, traci wolaściwą sobie śmiertelność, i dla tego z pewnością można przypuścić, że jeśli się do zachodnich prowincyi Cesarstwa dostanie, okaże się w nich daleko w lżejszym stopniu, i za pomocą przedsięwziętych przez Zwierzchność miejscową środków, dla przyjęcia i leczenia tą zarazą dotkniętych, łatwo da się pokonać, jak się to już okazało z doświadczenia we wszystkich miejscach, gdzie dotąd grassowała.

Byłoby jednak rzeczą do nieprzebaczenia, jeślibyśmy, ufając, że zaraza osłabnie, nie zachowali ze swojej strony ostrożności, które widocznie zakres jej działania ścieśniają, i w razie napaści, ostrość jej symptomów łagodzą. Udzielone nam przez osoby, z tym przedmiotem obeznane, wiadomości, w treści swjej zamykają następnne prawidł, których zachowanie, jak się zdaje, przy zwyczajnych zajęciach codziennego życia, nie przedstawia żadnych trudności.

Съ физической стороны важно остерегаться двухъ обстоятельствъ: *разстройства желудка и простуды*, которая, впрочемъ, вообще бываютъ главнымъ источникомъ большей части губительныхъ острыхъ болѣзней. Во время свирѣпствованія холеры замѣчено, что послѣдствія обремененія желудка тяжелою пищею или большимъ количествомъ, хотя бы то удобоваримой, особенно располагаютъ къ развитію болѣзни, и что простуда, вмѣстѣ простаго насморка, часто влечетъ за собою припадки холерическіе. Все это однако, не обявываетъ здоровыхъ людей ограничиться употребленіемъ въ пищу одной размазни, или закупориться въ жарко нагрѣтой комнатѣ; — напротивъ, такой родъ жизни, до крайности изнѣживалъ бы желудокъ и кожу, и именно сдѣлаелъ бы поводомъ къ тѣмъ разстройствамъ, которыхъ должно остерегаться. Крайне боязливая причудливая осторожность отъ употребленія въ пищу даже куска хорошаго ростбифа, записываемаго стаканомъ добраго портера, составляющихъ основаніе веселаго расположенія духа всѣхъ порядочныхъ и умныхъ людей, чуть ли не столько же вредитъ, какъ убойственныя оргіи записныхъ гулякъ. *Умѣренность во всемъ!* — Тутъ самое спасительное правило. Нѣтъ надобности входить въ подробное изложеніе строгихъ діететическихъ правилъ, слишкомъ обременительныхъ для гастронома, и не выполняемыхъ бѣдняку, который кромѣ того, по особенной организаціи каждаго, во многихъ случаяхъ не достигалъ бы предполагаемой цѣли, а напротивъ, сдѣлались бы поводомъ разстройствъ.

Само по себѣ разумѣется, что не свѣжая испорченная пища всякаго рода, къ которой въ нынѣшнемъ году должно причислить значительную часть картофеля, жирныя колдуны, ловимая въ болотистыхъ мѣстахъ рыба, лежалое мясо, слишкомъ значительное употребленіе огородныхъ овощей и душно выпеченный и горячій хлѣбъ, а преимущественно хлѣбное вино, употребляемое въ излишествѣ — всегда вредныя — во время свирѣпствованія холеры, составляютъ главные причины особенной ея жестокости.

Достаточно, чтобы каждый отъ изыскаго гастронома до скромнаго поденщика, избѣгая крайностей, употреблялъ бы ту привычную ему пищу, при которой онъ обыкновенно чувствуетъ себя здоровымъ.

Не менѣе несправедливо было бы требовать, чтобы мы кутались отъ ногъ до головы, и выходили на воздухъ не иначе какъ въ пушиномъ футлярѣ. Такая мѣра предосторожности была бы крайне тѣгостна, на каждомъ шагѣ, при видѣ каждой капли воды на мостовой или дуновеніи прохладнаго вѣтерка, напоминала бы объ опасности, которая не существуетъ на дѣлѣ и внушала бы напрасный страхъ, располагающій къ воспріятію болѣзни. Бѣднякъ, спускающій пропитаніе и себѣ и семейству своему, постояннымъ трудомъ на воздухѣ, ни коимъ образомъ не могъ бы выполнить этого условія. Но къ счастью, для экономіи, онъ привыкъ ходить босой большую часть года, и для сбереженія силъ работать на дворѣ безъ верхней одежды, и потому онъ мало чувствителенъ къ промоканію ногъ и сырости воздуха. Оставимъ его при его привычной одеждѣ и занятіяхъ: первой ему замѣнить нечѣмъ, а работы оставить невозможно. Лишь бы въ особенныхъ случаяхъ остережся крайностей: ливня, бури, снѣжной мители, то безъ сомнѣнія обыкновенная одежда, принаровленная ко времени года и погодѣ, и охраняющая насъ круглый годъ отъ пагубнаго вліянія холода, сырости и жара, достаточна и во время эпидеміи. Кто всегда страдаетъ отъ каждаго промоканія и охлажденія ногъ, долженъ избѣгать сырости; привыкшему ходить семь мѣсяцевъ въ году босыми ногами, безъ особеннаго опасенія можно неупотреблять обуви и во время холеры, лишь бы онъ отъ того не простуживался.

Нравственныя вліянія, преимущественно испугъ, страхъ и гнѣвъ, дѣйствуютъ не менѣе пагубно, какъ простуда и разстройство желудка. Продолжительное ожиданіе жестокой эпидеміи угнетаетъ духъ самыхъ храбрыхъ людей, безтѣплетно всходившихъ на грозныя батареи, и тѣмъ усиливаетъ воспримчивость ихъ къ болѣзни. Боязливымъ отъ природы характерамъ конечно трудно одолѣть внутреннее опасеніе, непрерывно возникающее отъ произвольнаго, преувеличеннаго дѣйствія воображенія; но нѣтъ сомнѣнія, что при твердой волѣ, это возможно, особенно если вспомнимъ, что по мѣрѣ приближенія къ намъ эпидеміи она видимо ослабѣваетъ. Легче гораздо избѣгать испуга, соображая впередъ всѣ, или многія, нечадно-

Pod względem fizycznym nader ważną jest rzeczą wystrzegać się dwóch rzeczy: *zepsucia żołądka i zaziębnienia*, które, z resztą, w ogólności bywają głównym źródłem większej części zgubnych ostрыхъ chorób. W czasie grassowania cholery postrzeżono, że skutki przeładowania żołądka ciężkim pokarmem lub też zbyt jego ilością, chociażby łatwego do strawienia, szczególniejsz uspasabiają ku rozwinięciu tej choroby, i że zaziębnienie, zamiast zwyczajnego kataru, często pociąga za sobą synptomata choleryczne. Wszystko to jednak nie obowiązuje zdrowych ludzi, aby się ograniczali używaniem za pokarm samej tylko papki, albo się zamykali w mocno ogrzanym pokoju: — przeciwnie, taki tryb życia zbyt osłabiałby żołądek i skórę i stałby się właściwie powodem do tej dezorganizacji, której zapobiedz życzymy. Nazbyt lękliwa, i rzecz można, fantastyczna ostrożność w używaniu za pokarm nawet kawałka dobrego sztuki mięsa, przy szklance wina lub dobrego portera, stanowiących zasadę wesołego humoru wszystkich trzeźwych i umiarkowanych ludzi, tyleż prawie może zaszkodzić, co i zabójcze bielszady pasorzytanych gastronomów. *Umiarkowanie we wszystkim!* — Oto jest najabawieczniejsze prawidło. Nie mamy potrzeby wdawać się w drobiazgowy wykład ścisłych dyetetycznych prawideł, zbyt uciążliwych dla gastronomu i niepodobnych do zachowania dla ubogiego człowieka, które też, w skutkach organizacji każdemu właściwej, w wielu zdarzeniach nie tylko nie dopięłyby żadanego celu, ale owszem stałyby się powodem osłabienia.

Samo się przez się rozumie, że nieświeży, zepsuty pokarm wszelkiego rodzaju, do którego w tym roku zaliczyć należy znaczną część kartofli, tłuste kolduny, polawiana w błotnistych miejscach ryba, marynowane mięso, zbyt czane używanie ogrodowin, jako też źle wypieczony i nazbyt świeży chleb, a szczególniejsz wódka, w wielkiej ilości użyta, — jako rzeczy w każdym razie szkodliwe, w czasie grassowania cholery bywają najgłówniejszą przyczyną jej ostrości.

Dosyć tego, aby każdy od wymyślnego gastronomu aż do skromnego wyrobnika, unikając ostateczności, używał tego zwykłego pokarmu, który mu najl. pić do zdrowia przypada.

Niemniej niesprawiedliwą byłoby rzeczą żądać, abyśmy się od stóp do głowy zawijali i nieinaczę jak w futrzanym futerale na powietrze wychodzili. Taki środek ostrożności byłby nazbyt uciążliwym, gdyż na każdym kroku, na widok każdej kropli wody pod nogami, lub przy każdym powiewie nieco zimniejszego wiatru, ostrzegaliby nas tylko natrętnie o niebezpieczeństwie, które w rzeczy samej nie istnieje, i obudzałoby niepotrzebną bojaźń, uspasabiającą do nabycia choroby. Ubogi, karmiący i siebie i swoją rodzinę ciągłą pracą na otwartym powietrzu, w żaden sposób nie mógłby zadość-uczynić temu warunkowi. Ale na szczęście, on przywykł z oszczędności chodzić boso przez większą część roku, i dla zachowania sił, pracować na podwórzu bez zwierchniego odzienia, i dla tego też nie jest zbyt czułym na zamoczenie nóg i wilgoć powietrza. Zostawmy go przez przy jego zwykłym odzieniu i zatrudnieniach: pierwszego niema czem zastąpić, a pracy mu zaniechać nie podobna. Byłoby tylko w szczególnych zdarzeniach wystrzegać się ostateczności: ulewne deszczu, burzy, snieżnej zamieci, tedy bezwzględnie zwyczajna odzież, zastosowana do pory roku i pogody, i brońiąca przez cały rok od zgubnego wpływu zimna, wilgoci i upału, jest też dostateczną i w czasie epidemii. Kto zawsze cierpi z powodu każdego zamoczenia i zaziębnienia nóg, powinien unikać wilgoci; ten, który przywykł chodzić przez siedm miesięcy w roku bosiemi nogami, może, bez szczególnej bojaźni, nie używać obuwia i w czasie cholery, byłoby tylko przez to się nie zaziębił.

Moralne przyczyny, mianowicie przestraszenie, bojaźń i gniew, działają niemniej szkodliwie jak zaziębnienie i zepsucie żołądka. Długie oczekiwanie strasznej epidemii osłabia męztwo najodważniejszych ludzi, którzy bez drżenia szli nie raz na groźne baterie, i przez to uspasabia do łatwiejszego przyjęcia cholery. Lękliwym z przyrodzenia charakterom zapewne trudno jest przewyciężyć wewnętrzny bojaźliwość, pochodzącą z mimowolnego, gwałtowniejszego działania wyobraźni, ale nie ulega wątpliwości, że z mocną wolą daje się to skutecznie, zwłaszcza, gdy na uwadze mieć będziemy, że w miarę jak się zbliża do nas cholera, widocznie traci na swojej złośliwości. Nie również łatwiej jest unikać przestraszenia, wyobrażając sobie z góry wszystkie, lub przynajmniej wiele niespodzia-

ств, которые могут намъ встрѣтиться въ кругу нашихъ дѣйствій. Хотя всего предвидѣть и предупредить не льзя, однако приготовившись ко многимъ необычайнымъ встрѣчамъ, непредвидѣннымъ насъ поражающимъ слабѣ. Люди сердитые, часто предающиеся гнѣву, отъ того только увлекаются своими порывами, что никогда не сдѣлаются совладѣть ими, да вспомнятъ они, что нерѣдко сильная вспышка гнѣва кончалась обнаруживаніемъ жесточайшей степени холеры, которая не одинъ разъ послѣдовала тоже за внезапнымъ испугомъ. Оградиться отъ вреднаго вліянія нравственныхъ причинъ этихъ можно легко, если употребить на то хоть не большія усилія.

Извѣстно, какъ вредна здоровью нечистота и неоприятность всякаго рода, заражающая воздухъ своими испареніями. Гниющей на дворахъ соръ, навозъ и помой, испорченный въ жилищахъ воздухъ отъ скопления множества людей и выливаемыхъ на полъ жидкостей, заносенное платье и бѣлье, рѣдко перемѣняемое, и неупотребленіе омовеній тѣла, нерѣдко были поводомъ происхожденія убойственнаго тифуса. По этому необходимо обратить на все эти обстоятельства особенное вниманіе во время свирѣпствованія холеры, которая въ удушливомъ воздухѣ тѣлыхъ, переполненныхъ жителями, помѣщеніяхъ, оказываетъ особенную жестокость, и быстро распространяется, преимущественно при неоприятномъ содержаніи одежды, бѣлья и самаго тѣла. Все эти неудобства въ жилищахъ людей достаточныхъ не встрѣчаются отъ чего болѣзнь въ нихъ обнаруживается рѣже, но хижины бѣдныхъ постоянно заключаютъ въ себѣ убойственную атмосферу, пахнущую зловонными испареніями всѣхъ родовъ неоприятности, часто нестерпимую даже для самаго привычнаго врача — ежедневнаго посѣтителя этихъ убѣжищъ. Въ теплое время года помочь этой бѣдѣ не трудно; тогда можно размѣстить жителей въ сараяхъ, овинахъ или шалашахъ. По зимѣ не льзя ихъ выводить изъ теплыхъ жилищъ, и потому остается совѣтовать имъ чаще провѣтривать комнаты, отворяя окна и двери. Если позволить погода, и по мѣрѣ возможности хоть взрослымъ провести день на дворѣ. Куренія хлоромъ или уксусомъ едва ли выполнены въ обширномъ размѣрѣ и при томъ не приносили бы никакой пользы противъ болѣзненной причины, разлитой по всей атмосферѣ. Весьма полезно чаще посѣщать бани и мѣнять бѣлье.

Если не подлежитъ сомнѣнію, что всѣми возможными предосторожностями мы не въ состояніи отклонить нашествіе болѣзни на губернію; то крайней мѣрѣ отчасти отъ насъ самихъ зависить уменьшить жестокость ея вліянія на каждого изъ насъ въ особенностяхъ.

Мѣры призрѣнія и пользованія поражаемыхъ болѣзною, принимаемыя попечительнымъ начальствомъ въ обширныхъ размѣрахъ, естественно могутъ быть приспособлены, только въ многочисленныхъ центрахъ народонаселенія, въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ, гдѣ болѣзнь дѣйствительно нужна; въ деревняхъ, разбросанныхъ на обширныхъ пространствахъ, устроить больницы не возможно, и потому заболѣвающіе по необходимости остаются въ своихъ домахъ, предоставленные въ самое благоприятное для излеченія время, въ началѣ болѣзни, попеченію домашнихъ, мало знакомыхъ съ способами пользованія. Для нихъ мы при совокупляемъ, что болѣзнь эта излечивается успѣшно, если принять нужныя мѣры при первомъ появленіи ея припадковъ. Лишь только обнаружится давленіе въ предсердіи, урчаніе въ животѣ, водянистыя изверженія, тошнота, жажда, рвота, то въ тоже время должно больного положить на теплую печь, или на кровати обложить его горячимъ овсомъ, и натирать ему ноги и все тѣло масломъ, которое, кромѣ облегченія тренія, сильно способствуетъ испаренію, въ крестьянскихъ избахъ можно больного положить въ вытопленную печь, очищенную отъ золы и угольевъ, и достаточно остуженную наливаніемъ въ нее воды, и сильно развивающіеся пары составить хорошую паровую баню. Жаль только, что въ печи не возможно натирать больному ноги.

Людямъ обыкновеннаго, крѣпкаго тѣлосложенія полезно сдѣлать кровопусканіе. Самое необходимое и полезнѣйшее средство составляютъ, однако, согрѣваніе больного и натираніе всего его тѣла.

При сильномъ жженіи въ предсердіи лучшее питье холодная вода. Понось уменьшается отъ питья слизистаго, какъ напримеръ, отвара льняныхъ сѣмянъ внутрь. Въ началѣ болѣзни, оказывало спасительное

нхъ речей, которые могутъ насъ спотѣка въ обрѣдѣ нашихъ чынностей. Хотя все этого предвидѣть и отворѣть не подобна, однакоже приготововавшы сѣ въ мысли до вѣлу незвыкльхъ выпадковъ, речей жакколько неперзвѣдзане слабѣтъ насъ дотыкаѣ бѣда. Людзѣ запалезывы, чзесто гнѣвомъ сѣ уносзщз, для того тько над собою пановач не умѣя, же сѣ нгды о то не старалл; нечъ вѣче маѣ на памѣтл, же нѣраз гвалтовны выбухъ гнѣву провадзл за собою незвлѣочне зъавленіе сѣ холеры въ нажвышзхъ стопнлу, котѣра теѣ нѣраз л наглему прелѣкнленіу товаразызыла. Заповѣдз згубнѣму ыплывову тьхъ моралуьхъ прьчьчынъ, рчечъ jest латва, бьлѣбымы тько хочлаз не вѣла вѣлазыныхъ условоанъ до того прьчълозыл

Видомо, какъ шкодлыва jest для здравья нечызстосѣ и неочѣдоство вселкьго родъзъу, заражаѣе повьтрьзе свѣмь вызьевамь. Гулѣяѣ на подворзу смѣчѣ, гнѣл и помьѣе; зѣпсутѣ въ мьезькнлнлхъ повьтрьзе од скупленл сѣ вьлкькь лѣчбы людзл и вьлѣваньхъ на подлогу пьлновъ, брудна одьѣз и бѣлззна рьадко змѣнллана, тудьѣз не омыванѣ цѣла — не раз ставалы сѣ прьчъчьна ззобѣчъѣ згнѣлѣь горзѣкь. Прътоз рчечз jest не збѣдна, зворѣчл на всьзкькѣ те околѣчностѣ счзгѣлолнѣзшз уваѣе подчзса грассованл холеры, котѣра въ дусзщзѣмъ повьтрьзу, члснньхъ, пръчѣлѣоньхъ лудносл л мьезькнлнлхъ, оказыѣе счзгѣлолнз жадовьтосѣ и наглѣ сѣ зсзрчы, мьановьчѣ прь неочѣдознѣмъ утрьманлу одьѣзъ, бѣлззны и самѣго цѣла. Всьзкькѣ те прьчъчьны не маѣ мьѣсца въ мьезькнлнл достатнлхъ лудзл, и для того теѣ холѣра у нлхъ рьадьѣѣ сѣ надръза; алѣ чзлпупы убогьхъ члгѣе въ собѣ замькькьл ззобѣчъѣ атмоферѣ, пръсѣлѣкьл смрадлльмь вызьевамь всьзкькьго родъзъу нечызстосѣ, нѣраз труднѣмъ до вьтрьманлнл для нажбардъѣѣ вѣзъчьчзѣонѣго лѣкаръз — о дьзѣннѣго гѣсѣчл тьхъ прьчътѣлѣкѣ нѣдъз. Въ чѣплѣѣь поръ року зарздьчл те му не трудно — лѣкуѣѣ мьезькнлчѣвъ въ стоѣлѣхъ, осѣччлхъ алѣо сзаласъчъ. Алѣ злмѣву поръ не подобна чѣхъ вьпровадъчл з чѣплѣго мьезькнлнл, и для того позостзѣе тько имъ радѣѣ, алѣ нажчѣзѣсѣѣ вьтрьзлы лъзы, отьверлѣяѣ дръзвл и окна, jest л позвала погодѣ, и лѣе можносѣ, алѣ прьчъчъмнѣѣѣь дѣроднл дьѣнъ пръѣпѣдзл л на подворзу. Кадѣнл члорьна луб оцѣмъ, не вьадомо чьзбы сѣ даѣу ускутѣчъчл на вьѣкьсзл скалѣ, и зрѣстзл не прьчъносълбы жадного skutku пръчѣвько холѣрлльѣѣь прьчъчьнѣ, розланѣѣ въ чѣлѣѣь атмоферѣ. Nader jest узьчѣчънз рчечз нажчѣзѣсѣѣѣь члодьчл до лзънл и змѣнлчѣ бѣлззѣ.

Если не подлѣга вѣплывосѣ, же мьмо всьзкькьхъ ззбѣгоѣ и старѣн, не jestѣмы въ станѣ одворѣчѣнл од Губѣрнл зблзъззѣѣѣь сѣ холеры, теѣ прьчъчъмнѣѣѣь од насъ самьхъ въ чѣзѣсѣ ззлѣѣы змнѣзъсъѣѣь злѣослльѣосѣ ѣѣь вьплыву на жадъѣго з насъ въ счзгѣлолнѣсѣ.

Срѣдкь очѣронь и лѣчѣнл осѣбъ зарззз докнѣлньхъ, пръдѣслѣрѣне пръчъ опѣкѣчънз чъзвѣрчъчносѣ въ розлѣгьлхъ вьмьларчъхъ, натуралнѣ маѣ тько прьчъготѣванѣ въ пунктѣхъ вьѣкьсчъго скупленл лудносл, въ мьлстѣхъ губѣрнлльнъхъ и повьтатовьхъ, гдѣ счъпѣталѣ сѣ не збѣдѣе; въ всьлчъхъ за, на розлѣгьлѣь пръстрьзнѣхъ розръчъоньхъ, урздьчл счъпѣталѣвъ не подобна, и для того на вьведѣнл пръчъ холѣрѣ, з конѣчъчносѣ зоставѣчъ маъзл въ свѣчъхъ домѣхъ, зоставьлнѣ бѣдѣ въ нажпѣмьслнѣѣьсчъмъ до лѣчѣнл чзасѣ, то jest въ почзтъкѣхъ холѣры, трѣслкьлльѣосѣ самьхъ тько домѣнлчѣвъ, неочѣзнъхъ зѣ спѣсѣбамь ратованл. Для нѣхъ ту прьчъдѣѣмь, же холѣра та помьслнѣ сѣ лѣчъ, jest сѣ пръдѣслѣѣьчъма стѣсѣовнѣ срѣдкь прьчъ пѣрвѣшѣмъ укзззвнлу сѣ ѣѣь сьмьпѣтомѣвъ. Скоро тько оказыѣ сѣ члснѣнлѣ под лъзъкз, бурчѣнлѣ зѣлѣдъка, воднлстѣ бѣгѣунка, нудзѣнл, прьчънлѣнлѣ, вѣмьт, теѣ въ теѣѣе чьвлѣ налѣѣы полѣзъѣ чѣрего на чѣплѣмъ пѣчу луб на лѣзъку, облѣзъѣ го горзѣчъмъ овсемъ и начѣрѣѣ му ногь и чѣлѣ цѣла олывз, котѣра не тько же улѣтвля начѣрѣнлѣ, алѣ сѣ теѣ вьлѣчѣ прьчъчьнл до облудзѣнл потѣвъ. Въ чзлѣпѣхъ вьѣслнлчъчъхъ маъзл полѣзъѣ чѣрего до вьпалѣонѣго пѣчл, очьзсчъчѣонѣго од попѣлу и вѣглл, и досѣ очѣлѣдъзѣонѣго пръчъ вьлѣванѣ доѣь водь. Въ вьлкькь лѣчбы до бьвзъѣѣѣь сѣ пара станѣвѣ бѣдъѣ добрз парѣву лзънл. Шкѣда тько, же въ пѣчу не подобна начѣрѣѣ ногъ чѣрему.

Лудзлѣмъ зъчъчъзѣнѣѣь, мѣчнѣѣь бѣдѣву цѣла, позьтѣчъчнѣ jest крѣвъ пуслѣчл. Jednakъе не збѣдѣнъ и нажпозьтѣчъчнѣѣьсчъь срѣдокъ станѣвѣ огръзѣванѣ чѣрего и начѣрѣнлѣ чѣлѣго цѣла.

Прьчъ гвалтовнѣмъ палѣнлу под лъзъкз, нажлѣпъсчъмъ на поѣмъ jest злмѣва водѣ. Бѣгѣунка сѣ змнѣзъсчъа од пьчл рчечъ счъламѣватъхъ, жакъ напръчъкьлд дѣкѣкту сьмьенл лнлнѣго. Вьвнзътръ, въ почзтъкѣхъ холѣры, справьлѣа

дѣйствию смѣшеніе изъ валеріанной эфирной настойки 8 частей, гофманскихъ капель 6 частей, и мятлиаго масла 1 часть.

Rp. *Tinctura Valeriani aether.* одна унція.
Liquoris anodini Hoffm. шесть драхмъ.
Ol. menth. p. одна драхма.
M. D. S. по 40 капель на приемъ.

Оно дается по 40 капель на приемъ, когда окажется тошнота или рвота, и при упорствѣ послѣдней повторяется черезъ четверть или полчаса, нѣсколько разъ, во всякомъ случаѣ оно безвредно и часто оказываетъ самое благотворное дѣйствіе. Дальнѣйшее лечение должно предоставить Врачу.

ИНОСТРАННЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

ФРАНЦІЯ.

Парижъ 19 Октября.

Король, по поводу прекрасной осени, пробывъ въ Сень-Клу долѣе чѣмъ предполагалъ, и проживеть тамъ до исхода этого мѣсяца, призвавъ только по временамъ въ Парижъ.

— Е. В. принималъ въ частной аудиенціи сенаторовъ Ардуэна и Дельва, кои имѣли честь поднести Его Величеству свои грамоты, концы оны назначаются въ качество чрезвычайныхъ посланниковъ Гаитской республики при Парижскомъ дворѣ. Цѣлю посольства ихъ есть размыслити ратификаціи, заключеннаго между Франціею и Гаити 15-го Мая с. г. договора.

— Слышно, что принцъ Жуэвильскій отправился изъ Тулона въ Италію. Говорятъ, что онъ имѣетъ порученіе къ нѣкоторымъ изъ тамошнихъ дворовъ.

— Канцлеръ французскаго посольства въ Римѣ, Г. Фли, прибылъ сюда съ весьма важными депешами.

— Въ *Journal des Débats* напечатано: „По донесеніямъ, полученныхъ изъ Испаніи, можемъ сообщить читателямъ, что вновь назначенный генераль-капитанъ Гренады, генераль Серрано, уже выѣхалъ изъ Мадрита, что Король Донъ Францискъ возвратился въ Королевскій дворецъ и что Королева Христина прибыла въ Мадридъ и встрѣчена была съ живѣйшимъ восторгомъ своею дочерью, которой чувствования не могли измѣнить ни продолжительная разлука, ни наущенія.“

— Оппозиціонные журналы не разделяютъ того мнѣнія, что послѣдняя перемѣна испанскаго кабинета произведена была глубокими политическими соображеніями, и должна почитаться побѣдою надъ англійскою политикою.

— Французскій посланникъ въ Лиссабонѣ, г-нъ Веренъ, отозвалъ, а повѣренный въ дѣлахъ въ Мадридѣ, герцогъ Глюксбергъ, вступаетъ въ должность посланника въ Лиссабонѣ.

— Французскій повѣренный въ дѣлахъ въ С. Петербургѣ, Г. Рейнваль, получилъ отпускъ на шесть мѣсяцевъ. Второй секретарь посольства, Г. Мерсье, будетъ временно исправлять его должность при Императорско-Россійскомъ Дворѣ.

— Въ послѣднемъ бюджетѣ доходовъ 1848 года, сказано, что въ теченіе послѣднихъ 9-ти лѣтъ, доходы Франціи умножились въ сложности 118-ю милліонами въ годъ; это вообще составитъ 1,052 милліона.

— Въ *Journal des Débats* сообщаютъ, что Г. Гебертъ намѣренъ предложить палатамъ законъ, по силѣ коего Пантеонъ (церковь св. Женевьевы) будетъ возвращенъ католическому духовенству.

— При палатѣ депутатовъ будетъ построена капелла при которой будетъ состоять особый священникъ.

— Въ Лионѣ обокрали картезіанскій монастырь, изъ котораго похищено 500. фр. наличными деньгами и разныхъ вещей на 12,000 фр.

21 Октября.

Вчера Король председательствовалъ, въ Тюльери, въ министерскомъ совѣтѣ, и по окончаніи совѣщаній разосланы были курьеры въ Бернъ, Вѣну и Туринъ. Говорятъ, будто получены были весьма важныя извѣстія изъ Швейцаріи.

— Король получилъ вчера весьма неблагопріятныя извѣстія изъ Брюсселя на счетъ здоровья бельгійскаго Короля.

— Бывшій Вестфальскій Король, принцъ Геронимъ Бонапарте, купилъ въ Парижѣ недвижимое имѣніе и съ разрѣшенія правительства намѣренъ тамъ посе-

збавиenny skutek mieszaniна: z essencji eterycznej z korzenia kozłka lekarskiego (Waleryanu) 8 części, kropli Hofmana (anodium) 6 części i olejku miętowego 1 część.

Rp. *Tinctura Valeriani aether* uncya jedna.
Liquoris anodini Hoffm. drachm sześć.
Ol. menth. p. drachma jedna.
M. D. S. po 40 kropli na raz.

Mieszaniны тѣй daje się po 40 kropli na raz, kiedy się okaże nudzenie lub vomit, i przy uporezywem trwaniu tego ostatniego, powtarza się kilkakrotnie co kwadrans lub pół godziny. W każdym zdarzeniu, mieszaniна ta jest nieszkodliwą i często sprawia najzbawienniejszy skutek. Dalsze leczenie należy zostawić Lekarzowi.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

FRANCYA.

Paryż, 19 października.

Piękna jesień zatrzymała Króla w St. Cloud dłużej aniżeli zamierzał, pozostanie tam bowiem do końca bieżącego miesiąca i tylko niekiedy Paryż odwiedzi.

— Senatorowie: Arduin i Delva, złożyli Królowi, na prywatnym posłuchaniu, pismo uwierzytelniające ich w charakterze posłów nadzwyczajnych Rzeczypospolitej Hajtyjskiej, przy dworze Paryżkim. Głównym przedmiotem ich poselstwa jest wymiana ratyfikacji, zawartej między Francją i Hajti konwencji w dniu 15 m Maja r. b.

— Słychać, że Xiążę Joinville, uda się z Tuluń do Włoch. Xiążę ma mieć zlecenie dyplomatyczne do kilku dworów Włoskich.

— Kancelarz naszego poselstwa w Rzymie, P. Fly, przybył tu z bardzo ważnemi depeszami

— Czytamy w *Journal des Débats*: „Według wiadomości otrzymanych z Hiszpanii, możemy donieść naszym czytelnikom, że nowo-mianowany Kapitan Jeneralny Grenady, Jeneral Serrano, wyjechał już z Madrytu, i że Król Don Francisco wrócił do pałacu Królowej, tudzież, że Królowa Krystyna przybyła do Madrytu, gdzie od swjej córki przyjęta została najczulęj; uczucie jej bowiem, ani długie rozłączenie, ani naganne podszepty zmienić nie zdołały.“

— Dzienniki opozycyjne nie podzielają zdania, aby ostatnia zmiana gabinetu hiszpańskiego, spowodowaną została przez bardzo głębokie polityczne przyczyny, i była zwycięstwem polityki francuzkiej nad angielską.

— P. Verennes, Poseł francuzki w Lizbonie, został odwołany, a Xiążę Glücksberg, dotychczasowy sprawujący interessa w Madrycie, obejmuje posadę Posła w Lizbonie.

— P. Rayneval, sprawujący interessa francuzkie w Petersburgu, otrzymał 6 cio-miesięczny urlop. Drugi sekretarz poselstwa, P. Mercier, reprezentować będzie tymczasowo Francją przy dworze Cesarzsko Rossyjskim.

— Według ostatniego sprawozdania o budżecie dochodów na r. 1848, w ciągu ostatnich lat 9 ciu dochód Francyi pomógł się w przecięciu rocznie o 1 8 milionów, co czyni ogółem 1,052 miliony.

— *Journal des Débats* donosi, że P. Hebert ma Izhom przetożyć prawo, mocą którego Pantheon (kościół św. Genowefy) ma być powrócony duchowienstwu katolickiemu.

— Przy pałacu Izby Deputowanych ma być dobudowana kaplica, która będzie miała swego osobnego kapelana.

— W Lyonie okradziono kościół Kartuzów i zabrano w gotowiznię 500 fr. Sprzęty skradzione ocenione są na 12,000 fr.

Dnia 21 października

Wczoraj przyzwołał Król w Tuileryach na Radzię Ministrów, po ukończeniu której rozesłano gońców do Bernu, Wiednia i Turynu. Bardzo ważne wiadomości nadejść miały ze Szwajcaryi.

— Król otrzymał miał wczoraj bardzo zatrważające doniesienia z Bruxelli, o stanie zdrowia Króla Belgijskiego.

— Były Król Westfalski, Xiążę Heronim Bonaparte, zakupił posiadłość w Paryżu, gdzie, za pozwoleniem rządu, osiedlić się zamierzył. Pomieniony Xiążę był niedaw-

даться. Принцъ недавно былъ на представленіи: „Сынъ Сатаны“ въ театрѣ *l' Ambigu-Comique*, но присутствіе его не возбудило привѣтственныхъ восклицаній. Публика умѣла уважить его инкогнито.

— Въ министерскихъ обществахъ съ достовѣрностію утверждаютъ, что Г. Гизо въ самомъ началѣ собранія палаты предложить законъ, дозволяющій всемъ членамъ семейства Наполеона возвратиться во Францію и постоянно жить въ ней. Г. Гизо изъяснился по сему предмету слѣдующимъ образомъ: „Г. Тьеръ выписалъ умершихъ во Францію, а я призову живыхъ.“

— Въ *Portofoglio di Malta* опровергають слухи, будто герцогъ Капуанскій, который давно уже тамъ живеть, внезапно пропалъ безъ вѣсти.

— Письмо изъ Рима отъ знаменитой особы сообщаетъ, что Папа готовится совершенно уничтожить орденъ Иезуитовъ (*Societas Jesu*).

— Извѣстія изъ Марокко нисколько не подтверждаютъ донесеній о совершенномъ уничтоженіи вооруженныхъ силъ Абд-эль Кадера; напротивъ онъ занимаетъ въ Риффѣ весьма грозный постъ противъ мароккескаго императора.

— Здѣсь обнародована конвенція, заключенная между Франціею и Любекомъ, касательно взаимной выдачи преступниковъ.

— Новое оружіе, изобрѣтенное принцемъ Монпансье названо: „Единорогъ Монпансье.“

А н г л і я .

Лондонъ, 15 Октября.

Сегодня снова было засѣданіе кабинета въ министерствѣ иностранныхъ дѣлъ. Министры разсматривали вопросъ: слѣдуетъ ли своевременно или позже созвать парламентъ. Говорятъ, что лордъ Джонъ Росселъ и лордъ Пальмерстонъ совѣтовали немедленно созвать палаты. Лордъ Грей и сэръ Вудъ были противнаго мнѣнія, ожидая 3,000,000 ф. ст. ссуды отъ одного изъ европейскихъ государствъ.

— Ливерпульскій банкъ, прекратившій платежъ, имѣетъ 600,000 ф. н. стер. капитала и 250 акціонеровъ. Онъ по одному лишь наименованію былъ королевскимъ банкомъ.

— Въ журналѣ *Atlas* пишутъ, что министры, при предстоищемъ собраніи парламента, намѣрены предложить проекты слѣдующихъ постановленій: объ уничтоженіи прежняго закона, воспрещающаго всякія сношенія съ Папою, о эманципаціи Евреевъ; о преобразованіи университетовъ согласно съ духомъ настоящаго времени; объ отменѣ постановленій о судоходствѣ и свободѣ торговли.

— Королева постановила не принимать впредь никакихъ подарковъ, кои присылаются нѣкоторыми лицами. Королева, чтобы не оскорбить отказомъ нѣкоторыхъ изъ присылающихъ, положила не принимать никакихъ посылокъ.

— Изъ Нью-Йорка пишутъ, что тамъ получено телеграфическое извѣстіе изъ Вашингтона, что правительство Соединенныхъ Штатовъ поручило Г. Тристу какъ можно скорѣе заключить миръ съ Мексикою. Палаты возвратятъ Мексикѣ все гавани, взятые во время войны, и Калифорнію, удержавъ только Техасъ и Камарго. Говорятъ, что ген. Тайлоръ будетъ избранъ президентомъ.

— Сэръ Р. Гордонъ, братъ графа Абердина и бывшій посоль въ Вѣнѣ, 8-го числа с. м. скончался въ своемъ имѣніи въ Шотландіи.

Ш в е й ц а р я .

Извѣстія изъ Швейцаріи отъ первыхъ чиселъ Октября, заставляютъ полагать, что тамъ вскорѣ возгорится междоусобная война. Большіе совѣты кантоновъ: Цуриха, Гларуса, Сентъ-Галена и Граубиндена, объявили себя рѣшительно въ пользу мнѣнія радикальныхъ кантоновъ на сеймѣ, чтобы распущеніе отдѣльной лиги семи католическихъ кантоновъ, если сами добровольно нежелаютъ распустить оную, произвѣсти съ помощію оружія; а также уполномочили своихъ представителей на сеймѣ, чтобы они согласились на всякія мѣры которыя признаются соответственными большинствомъ сейма для удаленія изъ Швейцаріи Иезуитовъ. Кантоны: Шафгаузенъ, Аппенцель и Тургау утвердили такіа же постановленія и

но на выставѣ sztuki „Сынъ шатана“ въ театрѣ *l' Ambigu-Comique*, але своја бытносціа не wywołał okrzyków. Zgromadzona tam publiczność umiała szanować jego incognito.

— W towarzystwach ministerjalnych twierdzą z największą pewnością, że P. Guizot zaraz na początku zgromadzenia Izby wniesie prawo, pozwalające wszystkim członkom rodziny Napoleona wrócić do Francji i stale w niej zamieszkiwać. P. Guizot miał się w tym względzie tak wyrazić: „P. Thiers sprowadził umarłych do Francji, ja zaś żywych przywołam.“

— *Portofoglio di Malta* zbija krążącą pogłoskę, jakoby Xięzę Kapui, który tam oddawna mieszka, miał nagle zniknąć.

— List z Rzymu od pewnej wysoko położonej osoby donosi, że Papież przygotowuje zupełne rozwiązanie Towarzystwa Jezusowego (*Societas Jesu*).

— Wiadomości z Marokko nie potwierdzają wcale doniesień o zupełnem zniesieniu zbrojnych sił Abd-el-Kadera; przeciwnie zajmuje on w Riffbardzo groźne stanowisko przeciw Cesarzowi Marokkańskiemu.

— Ogłoszono tu konwencją, zawartą między Francją a Lubeką, w celu wzajemnego wydawania sobie przestępców.

— Nowe działo, wynalezione przez Xięcia Montpensier, nosi nazwę, *haubica Montpensier*.

A n g l i a .

London, 18 października.

Dzisiaj znów odbywała się rada gabinetowa w ministerstwie spraw zagranicznych, na której roztrząsano, czy należy zwołać parlament zaraz, czyli też później. Lord John Russell i Lord Palmerston mieli się oświadczyć za niezwłocznym zwołaniem Izby prawodawczej, lecz Lord Grey i Sir Wood byli przeciwnego zdania, z powodu, że się spodziewają 3,000,000 funt. szter. pożyczki od jednego z wielkich mocarstw.

— Bank w Liverpoolu, który zawiesił swoje wypłaty, posiada 600,000 f. szt. kapitału i 250 akcyonaryuszów. Z tytułu był on tylko bankiem królewskim.

— Dziennik *Atlas* donosi, że Ministrowie mają zamiar wnieść na przyszłym zebraniu parlamentu następujące bile: zniesienie dawniejszych praw karnych, zakazujących stosunków z Papieżem; uzyskanie emancypacji członków wyznania Mojżeszowego; reformacja uniwersytetów, w celu urządzenia ich według obecnego czasu; nakoniec, zniesienie praw nawigacyjnych i nadanie zupełnej swobody handlowi.

— Królowa postanowiła nadal nie przyjmować podarunków, gdyż ich tyle jej przysyłają, że Monarchini, nie chcąc odrzuceniem nikogo obrazić, kazała ogłosić ogólnie, że żadnych darów od nikogo nie przyjmie.

— Donoszą z New Yorku, iż tamże odebrano telegrafem elektrycznym z Washingtonu wiadomienie, że rząd Stanów-Zjednoczonych polecił P. Trist, aby jak najspieszniej zawarł pokój z Meksykiem. Stany zwrócą Meksykowi wszystkie porty zabrane podczas wojny, i Kalifornią, zatrzymają zaś tylko Texas, tudzież prowincją Kamargo. Mówią, że Jeneral Taylor ma być obrany Prezydentem.

— Sir R. Gordon, brat Hrabiego Aberdeenu i były Ambasador w Wiedniu, umarł d. 8 w dobrach swych położonych w Szkocji.

S z w a j c a r y a .

Wiadomości ze Szwajcaryi, z pierwszych dni Października, zapowiadają blizkie w tym kraju wybuchnienie wojny domowej. Wielkie Rady Kantonów: Zürich, Glarus, St. Gallen i Graubünden, oświadczyły się stanowczo za zdaniem Kantonów radykalnych na Sejmie, aby rozwiązaniem oddzielnej ligi siedmiu Katolickich Kantonów, jeśli jej same dobrowolnie rozwiązać nie zechcą, dokonać za pomocą siły oręża; jako też upoważniły reprezentantów swoich na Sejmie, ażeby przystąpili do wszelkich środków, jakie większość Sejmowa uzna za stosowne do wydalenia ze Szwajcaryi Jezuitów. Kantony: Szaffusa, Appenzell i Thurgau, powzięły podobne postanowienia i poleciły swym Posłom oświadczyć je na Sejmie. Tymczasem Kantony Katolickie, składające oddzielną ligę

повелѣли своимъ посланникамъ объявить ихъ на сеймѣ. Между тѣмъ католическіе кантоны, образующіе отдѣльную лигу (*Sonderbund*) основывались, какъ извѣстно, на правилахъ внутренней независимости кантоновъ, а также на обезпеченной для всѣхъ федерационною хартіею свободности вѣроисповѣданій, не хотѣя во все слушать повелѣній канторальнаго большинства на сеймѣ, и угрожающія имъ со стороны радикаловъ принудительныя мѣры, приготавлиются отразить равно мѣрно силою оружія.

— Изъерна пишутъ, что война во внутренности Швейцаріи вспыхнетъ на будущей же недѣлѣ. Военнолюбивая партія надѣется, что уже 22-го Октября будетъ взята Луцернъ, на который должна быть направлена главная атака. Этотъ кантонъ предполагено наводнить войсками со всѣхъ сторонъ, въ одинъ день достигнуть Луцерны, и на слѣдующій день принудить городъ къ сдачѣ.

Узнавъ объ этомъ правительство кантона Люцерна, по поводу опасности, угрожающей миру отечества и независимости своего кантона, запретило у себя всякія народныя увеселенія и танцы. Всѣ батальоны регулярныхъ войскъ и милиціи, вообще 27,000 чел., поставлены на военную ногу. Равно и въ другихъ католическихъ кантонахъ, на созванныхъ управляющими совѣтами общихъ собраніяхъ, народъ почти единогласно объявилъ себѣ въ пользу удержанія „Отдѣльной Лиги“ и положилъ всякое непріятельское нападеніе отразить силою оружія. Примѣчательно то обстоятельство, что начальники радикальныхъ кантоновъ, коихъ посланники на сеймѣ и въ совѣты, отзываются постоянно отъ имени народа, сильнѣйшимъ образомъ сопротивляются созванію у себя общихъ собраній народа, для полученія его мнѣнія, относительно сохраненія мира или приведенія дѣла до крайности, то есть до междоусобной войны.

— Въ Кантонахъ Ватландъ, Аргау, Солотурнъ и другихъ, не смотря на дѣятельныя происки радикаловъ, собираютъ подписки къ прошенію, которое имѣетъ быть поднесено сейму на счетъ сохраненія мира.

— Германскій Союзъ предписалъ принять военныя мѣры предосторожности на Швейцарской границѣ, на случай открытія междоусобной войны; эти мѣры во всемъ согласуются съ повелѣніями, отданными по тому же предмету Австріею, которая рѣшилась выставить наблюдательный корпусъ вдоль швейцарской границы отъ Костанцакаго Озера до Лаго-Маджоре.

Кантонъ Ваадтскій.

На этихъ дняхъ долженъ былъ прійти въ Фрейбургъ, изъ Франціи, черезъ Нешатель, транспортъ съ 6,000-ми ружей, нагруженныхъ на шестнадцать повозкахъ. Кажется, Лозанскіе радикалы знали время, когда транспортъ долженъ былъ проходить близъ Ваадтской границы, и послали нѣсколькихъ человекъ, которые напали извозчика первой повозки, и указали ему дорогу въ Сенъ-Круа (въ Ваадтскомъ Кантонѣ), вмѣсто — въ Флеріе (въ Нешательскомъ Кантонѣ). Такимъ образомъ, эта повозка, съ 336-ю ружьями, была похищена Ваадтландцами. Остальныя пятнадцать повозокъ замѣтили, къ счастью, хитрость, и воротились во французскія владѣнія. Когда это извѣстіе пришло въ Лозанну, президентъ Государственного совѣта, Бланшене, отправился въ Иверденъ, захватилъ именемъ правительства принадлежащій одному частному обществу пароходъ *l'Industriel*, посадилъ на него полуроту егерей и полубатарею артиллеріи, и теперь это судно крейсируетъ по озеру, чтобы захватывать всѣ суда, отправляемыя съ военными припасами изъ Нешателя въ Фрейбургъ.

(*Sonderbund*), опираясь на то, какъ вѣдомо, на засадахъ внутренней независимости кантоновъ, oraz на зарѣченной всѣмъ черезъ пактъ федерационной волности вызнаи, nie chcą bynajmniej słucać rozkazów kantonalnej większości na Sejmie, i grożące im ze strony Radykalistów środki przymusu, siłą także oręża gotują się odeprzeć.

— Z Berna pişzą, że wojna wewnątrz Szwajcaryi wybuchnie w następnym nawet tygodniu. Pragnące jej stronnictwo Radykalistów, ma nadzieję, że już d. 22 października Lucerna zostanie zdobyta, gdyż przeciw niej, jako przeciw głównemu punktowi Sonderbundu, ma być wymierzony najpierwszy zamach. Rewolucyoniści zamierzają otoczyć cały ten Kanton ze wszech stron swemi wojskami, w jednym dniu dotrzeć do Lucerny, a nazajutrz zmusić to miasto do poddania się.

Uwiadomiony o tém rząd Kantonu Lucerny, z powodu niebezpieczeństw grożących pokojowi ojczyzny i niezawisłości swego Kantonu, zakazał u siebie wszelkich zabaw publicznych i tańców. Wszystkie bataliony wojska regularnego i milicyi, w ogóle 27,700 ludzi, postawione są na stopie wojennej. W innych też Kantonach, na zwołanych przez Rządzące Rady zgromadzeniach ogólnych, lud prawie jednomyślnie oświadczył się za utrzymaniem „oddzielnej ligi“ i wszelką nieprzyjacielską napaść siłą oręża odeprzeć postanowił. Przez dziwną sprzeczność, Przewodcy Kantonów Radykalnych, których Posłowie na Sejmie i Rządy, przemawiają ciągle w imieniu ludów, opierają się jak najmocniŹ zwołaniu u siebie ogólnych zgromadzeń tegoż ludu, dla zasiągnięcia ich zdania, względem utrzymania pokoju lub przywiedzenia rzeczy do ostateczności; to jest do wojny domowej.

— W Kantonach Wadtlandyi, Aargau, Solothurn i innych, pomimo czynnych zabiegów Radykalistów, zbierają podpisy do petycji, mających się podać do Sejmu, o utrzymanie pokoju.

— Związek Niemiecki na przypadek wybuchnienia domowej wojny, przedsięwziął wojenne środki ostrożności na granicy Szwajcarskiej; środki te we wszystkich zgadzają się z rozkazami, które Austria wydała w tymże celu wojskom swim mającym, jak głoszą utworzyć obserwacyjny korpus wzdłuż granicy Szwajcarskiej, od jeziora Konstancyjskiego do Lago Maggiore.

Kanton Wadtlandyi.

W tych dniach miał przyjść do Frejburgu, z Francyi, przez Neufchatel, transport 6,000 sztuk broni, naładowanych na 16 wozach. Zdaje się, iż Radykalisci Lozańcy wiedzieli już wcześniej, kiedy rzeczony transport miał przechodzić blisko granicy Wadtlandyi; gdyż posłali naprzeciw niemu kilkunastu ludzi, którzy podpoili woźnicę pierwszego wozu i pokazali mu drogę do St. Croix (w Kantonie Wadtlandyi), zamiast do Fleurié (w Kantonie Neufchatel). Tym sposobem, wóz ten z 336 sztukami broni został zabrany przez mieszkańców Wadtlandyi; pozostałe zaś piętnaście wozów, postrzeższy w porę jeszcze podstęp, wróciły do granicy francuskiej. Gdy ta wiadomość doszła do Lozanny, Prezes Rady Stanu, Blanchené, udał się do Iwerduon, zabrał w imieniu rządu należący do jednego prywatnego towarzystwa parowy statek *l'Industriel*, umieścił na nim pół roty strzelców i pół bateryi artylleryi, i zalecił mu krążyć po jeziorze, celem chwytania wszystkich statków, któreby mogły być wystawne z wojenną amunicją z Neufchatelu do Frejburga.